

уникати стрес, можуть виникнути такі стани, як: депресія, байдужість, почуття туги. Для сучасного студента стрес – це не надприродне явище, а реакція на накопичені проблеми та процес боротьби з ними з повсякденними труднощами [1].

Слід зазначити, що під час воєнних дій студенти навчаються у стані постійного стресу, тому необхідно підвищувати мотивацію позитивними емоціями та відганяти тривогу та невпевненість. Перетворювати внутрішні через самонавіювання внутрішні образи в слова, які знову і знову спрямовувати до свідомості. Ці слова повинні бути наповнені власною силою та підтримкою, сприйматися на глибокому емоційному рівні та створювати своєрідну психоемоційну основу для засвоєння знань.

У зв'язку з актуальністю даної проблеми є важливим проведення планово-профілактичної та діагностичної роботи з метою запобігання виникненню негативних психологічних наслідків у студентській молоді України.

Список використаної літератури:

1. Психологія стресостійкості студентської молоді / Л. Афанасенко, І. Мартинюк, Л. Омельченко, А. Шамне, В. Шмаргун, С. Яшник ; за заг. ред. В. Шмаргуна. Київ : Видавничий центр НУБіП України, 2018.
2. Бодров В. А. Психологический стресс: развитие и преодоление. Москва : ПЕРСЭ, 2006.
3. Варій М. Й. Загальна психологія : навч. посіб. Львів : Край, 2005.
4. Дубчак Г. Особливості проявів стресових станів сучасних студентів закладів вищої та професійної освіти. *Psychology of Personality*. 2019.
5. Наугольник Л. Б. Психологія стресу : підруч. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2015.

Френзель Ігор Олександрович

здобувач вищої освіти

другого (магістерського) рівня вищої освіти
Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Агарков Олег Анатолійович

доктор політичних наук, професор,

професор кафедри психології

Дніпровського гуманітарного університету

ЗМІСТОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ЕЛЕМЕНТИ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Термін «емоційний інтелект» був введений в науковий обіг у 1990-х роках як конструкція, заснована на здібностях, аналогічна загальному інтелекту. Проте протягом останніх трьох десятиліть з'явилися ще дві

концептуально відмінні форми емоційного інтелекту (часто їх називають «емоційний інтелект рис» і «змішана модель емоційного інтелекту») разом із великою кількістю психометричних інструментів, призначених для вимірювання цих форм. На даний момент розроблено більше тридцяти різних широко використовуваних заходів до емоційного інтелекту. Незважаючи на те, що в галузі емоційного інтелекту існує певна ясність щодо типів емоційного інтелекту та їх відповідних показників, сторонні спеціалісти стикаються з складною літературою щодо емоційного інтелекту: термінологією, та показниками.

Найбільш впливова робота з емоційного інтелекту була опублікована Дж. Майєром та П. Саловеєм, які визначили емоційний інтелект як «здатність стежити за своїми та чужими почуттями та емоціями, розрізняти їх і використовувати цю інформацію, щоб керувати своїми думками та діями» [7]. Вони стверджували, що люди з високим рівнем емоційного інтелекту мають певні емоційні здібності та навички, пов'язані з оцінкою та регулюванням емоцій у собі та інших. Відповідно, було стверджено, що люди з високим рівнем емоційного інтелекту можуть точно сприймати власні емоції та емоції інших (наприклад, гнів, смуток), а також регулювати власні емоції та емоції інших, щоб досягти ряду адаптивних результатів або емоційних станів (мотивації, творчого мислення).

Однак, незважаючи на чітке визначення та концептуальну основу, ранні дослідження емоційного інтелекту характеризувались розробкою багатьох заходів з різними показниками, ступенем деталізації [8, с. 445–462]. Одна з очевидних проблем, з якою зіткнулися перші розробники тестів емоційного інтелекту, полягала в побудові запитань, орієнтованих на емоції, які можна було б оцінити за об'єктивними критеріями. У порівнянні з показниками когнітивних здібностей, які мають об'єктивно правильні/неправильні відповіді (наприклад, математичні задачі), завдання, призначені для вимірювання емоційних здібностей, часто покладаються на експертне судження для визначення правильних відповідей, що є проблематичним з багатьох причин [6].

Наступною характеристикою емоційного інтелекту в дослідженнях науковців була їхня нездатність розрізнити показники типової та максимальної ефективності. Зокрема, деякі розробники тестів відійшли від суто запитань на основі здібностей і використовували запитання для самооцінки (тобто запитання, які просили учасників оцінити поведінкові тенденції та/або здібності, а не об'єктивну оцінку їхніх здібностей). Інші заходи використовували ширші визначення емоційного інтелекту, які включали соціальну ефективність, як доповнення до типових характеристик емоційного інтелекту [2, с. 70–86]. Сьогодні в норкській літературі існує два популярних методу класифікації показників емоційного інтелекту. По-перше, це розрізнення між ознаками та здібностями емоційного інтелекту. По-друге, з точки зору трьох «потоків» емоційного інтелекту, запропонованих [1, с. 441–452]. На щастя, ці два методи класифікації збігаються.

Розрізнення між емоційним інтелектом здібностей і ознаками емоційного інтелекту, ґрунтувалося виключно на тому, чи був цей показник тестом максимальної продуктивності (здатність емоційного інтелекту) чи опитувальником самооцінки (риса емоційного інтелекту) [5, с. 335–341]. Згідно з цим методом класифікації, тести емоційного інтелекту здібностей вимірюють конструкції, пов'язані з теоретичним розумінням емоцій і емоційного функціонування людини, тоді як анкети емоційного інтелекту за ознаками вимірюють типову поведінку в ситуаціях, пов'язаних з емоціями (наприклад, коли людина стикається зі стресом або є засмученою), а також самооцінкою здібностей. Важливо відзначити, що ключовим аспектом цього методу класифікації є те, що тип емоційного інтелекту найкраще визначається методом вимірювання: усі показники емоційного інтелекту, які ґрунтуються на елементах самооцінки, називаються «рисами емоційного інтелекту», тоді як усі показники, які ґрунтуються на елементах максимальної ефективності, називаються «здатностями емоційного інтелекту».

Другий популярний метод класифікації показників емоційного інтелекту відноситься до трьох «потоків» [1]. Відповідно до цього методу класифікації, потік 1 включає показники здібностей на основі моделі Дж. Майєра та П. Саловея; потік 2 включає показники самозвіту на основі моделі Майєра та Саловея, а потік 3 включає «розширені моделі емоційного інтелекту, які охоплюють компоненти, не включені у визначення П. Саловея та Дж. Майєра» [7]. Ашканасі та Даус зазначили, що потік 3 також називають «змішаними» моделями, оскільки вони включають суміш особистісних і поведінкових елементів [1]. Термін «змішаний емоційний інтелект» зараз часто використовується в літературі для позначення показників емоційного інтелекту, які вимірюють комбінацію рис, соціальних навичок і компетенцій і збігаються з іншими показниками особистості (O'Boyle et al., 2011) [2, с. 788–818].

Перш ніж продовжити, зауважимо, що розрізнення риси та здібності К. Петрідеса та А. Фернема достатньо для класифікації переважної більшості тестів емоційного інтелекту [5]. Використовуючи цю систему, потік 2 (самооцінка), і потік 3 (самооцінка змішана), можливою є проста класифікація за критерієм «рис». Дійсно, як стверджував Дж. Перез, цей метод класифікації, ймовірно, достатній, враховуючи, що показники самооцінки емоційного інтелекту, як правило, сильно корелюють незалежно від того, є вони показниками потоку 2 чи потоку 3 [4]. Таким чином, визначимо три потоки емоційного інтелекту: здатність емоційного інтелекту (потік 1), риси емоційного інтелекту (пара 2) і змішаний емоційний інтелект (потік 3).

Найбільш коректним є вимірювання емоційного інтелекту на основі «здібностей» тести, які використовують запитання/предмети, порівняні з тими, що містяться в тестах IQ. Сюди входять усі тести, що містять завдання типу здібностей, а не лише ті, що базуються безпосередньо на моделі Дж. Майєра та П. Саловея. На відміну від показників, що ґрунтуються на рисах, показники здібностей не вимагають, щоб учасники самостійно повідомляли

про різні твердження, а радше вимагають, щоб учасники розв'язували проблеми, пов'язані з емоціями, відповіді на які вважаються правильними чи неправильними (наприклад, які емоції хтось може відчувати) перед співбесідою? (а) смуток, (б) хвилювання, (в) нервозність, (г) усе вищезазначене). Заміри, засновані на здібностях, дають хорошу індикацію здатності людей розуміння емоцій та того, як вони діють. Однак, оскільки вони є тестами на максимальні здібності, вони не мають тенденції передбачати типову поведінку, а також показники, засновані на рисах. Тим не менш, показники, засновані на здібностях, є валідними, хоча й слабкими предикторами ряду результатів, що включають ставлення до роботи, задоволеність роботою і результативність роботи.

Було виявлено, що люди з високими показниками емоційного інтелекту мають високий рівень самоефективності щодо поведінки, пов'язаної з емоціями, і, як правило, компетентні в управлінні та регулюванні власних емоцій. Крім того, оскільки показники емоційного інтелекту зазвичай вимірюють типову поведінку, а не максимальну продуктивність, вони, як правило, забезпечують хороший прогноз фактичної поведінки в ряді ситуацій [5]. Нещодавні метааналізи пов'язували риси емоційного інтелекту з рядом ставлень до роботи, таких як задоволеність роботою та відданість організації, ефективність роботи.

Як зазначалося раніше, незважаючи на те, що більшість показників емоційного інтелекту можна класифікувати за допомогою термінів «емоційного інтелекту здібностей» і «рисами емоційного інтелекту», важливим є термін «змішаний емоційний інтелект». Термін змішаний емоційний інтелект переважно використовується для позначення анкет, які вимірюють комбінацію рис, соціальних навичок і компетенцій, які збігаються з іншими параметрами особистості. Загалом ці показники є самозвітом, однак деякі також використовують форми 360 градусів оцінювання. Це особливо вірно для прогнозування та покращення продуктивності на робочому місці. Загальним аспектом у багатьох із цих заходів є зосередження на емоційних «компетенціях», які теоретично можна розвинути в осіб для підвищення їхнього професійного успіху. Дослідження змішаних показників виявили, що вони є дійсними предикторами багатьох результатів, пов'язаних з емоціями, включаючи задоволеність роботою, організаційну відданість і ефективність роботи. Розміри ефекту цих взаємозв'язків, як правило, відповідні та знаходяться на одному рівні з показниками, заснованими на ознаках.

Незважаючи на те, що з'явилися різні форми емоційного інтелекту (риса, здібності, змішані), у більшості показників існує ряд концептуальних подібностей. Зокрема, більшість показників емоційного інтелекту вважаються ієрархічними, що означає, що вони дають загальну «оцінку емоційного інтелекту» для учасників тестування разом з оцінками за кількома аспектами/підшкалами. Крім того, аспекти здібностей, рис та змішаних показників емоційного інтелекту мають численні концептуальні збіги. Це значною мірою пов'язано з ранньою роботою Дж. Майєра та П. Саловея.

Зокрема, більшість досліджень включає аспекти, що стосуються (1) сприйняття емоцій (власних та інших людей), (2) регулювання власних емоцій, (3) регулювання емоцій інших людей і (4) стратегічне використання емоцій.

Список використаної літератури:

1. Ashkanasy N. M., and Daus C. S. (2005). Rumors of the death of emotional intelligence in organizational behavior are vastly exaggerated. *J. Organiz. Behav.* 26, P. 441–452.
2. Boyatzis R., Rochford K., and Cavanagh K. V. (2017). Emotional intelligence competencies in engineer's effectiveness and engagement. *Career Dev. Int.* 22, P. 70–86.
3. O'Boyle E. H. Jr., Humphrey R. H., Pollack J. M., Hawver T. H., and Story P. A. (2011). The relation between emotional intelligence and job performance: a meta-analysis. *J. Organiz. Beha.* 32, P. 788–818.
4. Pérez J. C., Petrides K. V., and Furnham A. (2005). Measuring Trait Emotional Intelligence. *Emotional intelligence: An International Handbook*, ed R. Schulze and R. D. Roberts (Cambridge, MA: Hogrefe & Huber), P. 181–201.
5. Petrides K. V., Mikołajczak M., Mavrouli S., Sanchez-Ruiz M. J., Furnham A., and Pérez-González J. C. (2016). Developments in trait emotional intelligence research. *Emot. Rev.* 8, P. 335–341.
6. Roberts R. D., Zeidner M., and Matthews G. (2001). Does emotional intelligence meet traditional standards for an intelligence? Some new data and conclusions. *Emotion* 1:196.
7. Salovey P., and Mayer J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imag. Cogn. Persona.* 9, P. 185–211.
8. Van Rooy D. L., Viswesvaran C., and Pluta P. (2005). An evaluation of construct validity: What is this thing called emotional intelligence? *Hum. Perform.* 18, P. 445–462.

Ходотаєв Артем Андрійович

здобувач вищої освіти

другого (магістерського) рівня вищої освіти
Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник :

Пріснякова Людмила Макарівна

кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри психології

Дніпровського гуманітарного університету

**ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЯВИЩА
В МЕЖАХ СПРИЙНЯТТЯ ДЕВІАЦІЇ**

В межах дослідження девіації необхідно розуміти, що як явище воно присутнє людині в цілому. Але при цьому варто зазначити, що в межах підліткового періоду прояв девіації в цілому більш високий ніж у інші періоди функціонування людини.